

Катерина МЛАДЕНОВСКА-РИСТОВСКА
Институт за национална историја,
Скопје

СТРАТЕГИСКОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ПРЕМИНОТ ДЕВЕТ ПАТИШТА НА РЕКАТА СТРИМОН ВО АНТИКАТА

РЕКАТА СТРИМОН И ПРЕМИНОТ ДЕВЕТ ПАТИШТА

Стримон (*Strymon*) е старото именување на денешната река Струма. Под ова име за првпат се среќава кај Хесиод во неговото дело *Теогонија* како речно божество, син на Океан и на Тетида.¹ Освен тоа, се споменува и кај многу други подоцнежни автори,² а често се поврзува со претставата за зимски студ и бурен ветар.³ Името Стримон етимолошки се поврзува со и.е. корен *sreu-*, што значи ‘тече’, исто како и во ст.инд. *srāvati*, ст.грч. *ῥέω*, ст.в.н. *strom*, лит. *strāve* и сл.⁴ Тоа е зачувано и во

¹ Hes. *Theog.* 337-345.

² Aeschyl. *Ag.* 191-192; Hdt. VII, 75; Thuc. II, 96; Strab. VII, fr. 4, fr. 36, fr. 37; Plin. *NH* IV, 38.

³ Aesch. *Pers.* 496; Hdt. VII, 118; Ov. *Trist.* V, 3, 21f.

⁴ Основата од која е образуван хидронимот е широко застапена во античката ономастика. Од Херодот е позната населбата Стрима (Στρίμη) на егејскиот брег близу до Маронеја (Hdt. VII, 108-109). Истоимениот речен бог Стримон е сметан за татко на тракискиот крал Рес (Eur. *Rhes.*, 279, 346). Плиниј Постариот го споменува Стримониј (*Strymonis*) како второ име за Битинија (Plin. *NH* V, 143). Во долината на Струма се наоѓа патната станица Стримон (*Strymon*) меѓу Драбеск и Сирис (TP 8,3), веројатно истата населба која е забележана како Стримониј (Στρυμόνιον), град во Македонија, кај Стефан Византиски. Познати се и неколку лични имиња: Стримон (Στρυμων), Стримос (Στρυμος),

јужнословенските јазици со минимална адаптација (на пример, во имињата на реките Струма и Струмица).⁵

Според различни антички автори, изворите на реката Стримон се во планините Родопи, Хајмос (денешна Стара Планина) и на други простори, но Тукидид и Аристотел се прецизни во поглед на тоа дека нејзините извори се во планината Скомброс (денешна Витоша).⁶ Современата наука утврдила дека реката Струма се формира од мочурливите јужни падини под Црн Врв (2 286 м) на планината Витоша во Бугарија, на надморска височина од 2 180 м, тече низ пиринскиот и низ егејскиот дел на Македонија и се влева во Орфанскиот (Струмски) Залив на Егејското Море. Долга е 408 км, од кои 290 км или 71,1 % течат во денешна Бугарија, а 118 км или 28,9 % во денешна Грција. Вкупниот пад ѝ е 2 286 м, а просечниот 5,6 %. Нејзиниот воден тек го надополнуваат десетици помали и поголеми леви и десни притоки. Сливот зафаќа површина од околу 17 000 км², од кои на денешна Бугарија ѝ припаѓаат 10 797 км² или 63,5 %, а на денешна Грција 6 203 км² или 36,5%.⁷

Хидролошкиот режим на поречието се карактеризира со период на максимална количинска полноводност (од ноември до јануари), намалена количинска полноводност (од средината на февруари до

Стримониј (Στρυμόνιος), Стримониј (Strymonius), како и хибридните двосоставни Стримодор (Στρυμόδωρος) и Стримоген (Στρυμογένης). Од истата основа без проширување со суфиксот -т- веројатно е и името на каселот Струа (Στρούας) кај Прокопиј. Види: Светлана Јанакиева, *Тракийска хидронимия*, Studia Thracica 12 (София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2009), 129-130.

⁵ Појавата на епентеза -т- во консонантската група -sr- е карактеристична за многу индоевропски јазици. Реката Струмица во горниот тек е позната како Стара Река, во Струмичката Котлина како Струмица, а во натамошниот тек како Струмешница.

⁶ Thuc. II, 96.

⁷ Драган Василески, „Струма“, *Македонска енциклопедија*, т. 2, главен и одговорен редактор Блаже Ристовски (Скопје: МАНУ, 2009), 1450.

почетокот на јули) и период на количинска маловодност (од почетокот на јули до крајот на октомври). Во далечното минато долното течение на реката било постојано пловно, а поволните животни услови овозможувале активен живот на луѓето, така што речната долина била населена уште од најстарите времиња. Античките автори споменуваат езера на реката Стримон. Тукидид и Помпониј Мела споменуваат едно, додека Плиниј споменува дури седум езера.⁸ Во многу периоди од минатото, особено во пределот на најјужниот тек, долината била меѓу најгусто населените подрачја на географска Македонија. Во изворите се споменуваат повеќе племиња кои ја населувале територијата околу нејзиното течение. Едно од нив, кое е споменато единствено од Херодот, го носело нејзиното име – Стримони.⁹ Во горното течение на реката, пак, се познати Агријаните, Лаијаите и Дентелетите, а по долното течение Синтите, Мигдонците, Дероните, Одомантите, Едоните и Бисалтите. Интересно е тоа што реката Стримон како ликовна претстава се среќава и на античките монети на Амфипол, Пауталија и на Хераклеја Синтиска (Стримонска).¹⁰

---

⁸ Thuc. IV, 108 и 5, 7; Pomp. II, 2, 30; Plin. NH IV, 38. Тукидид не го пишува името на езерото, а Помпониј Мела го лоцира близу до морето. Аријан, пак, опишувајќи го патот на Александар Македонски од Пела за Азија, го нарекува Керкинско (Arr. Anab. I, 11). Од овие податоци не може да се утврди дали станува збор за Тахинското или за Бутковското Езеро. Види: Наде Проева, *Историја на Аргеадите*, *Historia Antiqua Macedonica*, Посебни изданија, кн. 8 (Скопје: 2004), 17-18; Eugene N. Borza, „Some Toponym Problems in Eastern Macedonia“, *Ancient History Bulletin* 3 (1989): 60-61.

⁹ Прогонети од земјата покрај Стримон од Тевкрите и од Мизите, Стримоните се преселиле во Мала Азија, каде што го добиле името Битини (Hdt. VII, 75, 2).

¹⁰ На овие монети Стримон е прикажан испружен врз камења или пак со венец на главата. Во Македонија реката секогаш се претставувала антропоморфно. Види: Наде Проева, *Религијата на античките Македонци*, *Historia Antiqua Macedonica*, Посебни изданија, кн. 11 (Скопје: 2014), 176.

Еден од најзначајните стратегиски пунктови по долината на реката Стримон бил преминот Девет Патишта (*Ennea Hodoi*), кој се наоѓал во нејзиното устие и бил света крстопатна месност на Едоните¹¹ уште во првата половина на I илјадалетие пр. н. е. Тој бил една од главните влезни копнени порти кон југозапад – Халкидик, Македонското Кралство, Тесалија, Епир и Хелада, на север кон пајонските области и кон внатрешноста на Тракија, но и на главниот патен правец кон Хелеспонт. Кратко речено, тој имал постојано стратегиско значење во антиката.

ДРЕВНОТО СТРАТЕГИСКО ПРИСТАНИШТЕ ЕЈОН

Во самата близина на преминот Девет Патишта се наоѓало древното стратегиско пристаниште Ејон (*Eion*),¹² така наречено според најстарото именување на реката – Ејонеј (*Eioneus*). Неговите археолошките остатоци се наоѓаат во денешната област Тузла, неколку километри северозападно од с. Орфани, на устието на реката Струма. За неговото стратегиско значење најдобро говори неговото минато. Нема податоци за неговото основање, а за првпат е споменато уште од Хомер,¹³ и тоа како родно место на тракискиот крал Рес.¹⁴ Според Ликофрон, во времето на враќањето на хеленските јунаци од Тројанската војна тука умрел Феникс, синот на Аминтор, и таму бил погребан од страна на Неоптолем.¹⁵ Во времето на походот на персиската војска на кралот

---

¹¹ Едоните биле племе кое ги населувало долниот тек на реката Стримон и областа кај планината Пангај. Првпат е споменато од Херодот во врска со походот на Ксеркс кон Хелада (Hdt. VII, 110).

¹² Во изворите се наведува и како *Ејон на реката Стримон* (Thuc. I, 98; Eust. *Comm. II*, II, 92) или *Ејон кај Амфипол* (Dem. XIII, 23; XXIII, 199).

¹³ Hom. *II*, X, 435.

¹⁴ Schol. in Eurip. *Rhes.*, 393.

¹⁵ Schol. in Lyc. *Alex.*, 417.

Дареј I (511 г. пр. н. е.) тој, веројатно, бил претворен во значајна утврдена база со гарнизон за снабдување на војската.¹⁶ Во 497/496 г. пр. н. е., пак, тиранинот Аристагора од Милет презел безуспешен обид токму кај преминот да формира колонија, но претрпел страшен пораз од Едоните.¹⁷

Подоцна, токму преку тој премин и преку затекнатите постојни мостови поминала и персиската војска на Ксеркс при походот кон Хелада (480 г. пр. н. е.), кога персиските жреци му поднеле бели коњи како жртва. Тој станал значајна утврдена база за снабдување на персиската војска, со гарнизон под команда на сатрапот Бог, а во негова близина биле изградени мостови. Веројатно поради светоста на местото, Едоните ниту го разрушувале преминот, ниту го попречувале преминувањето, а Персијците, според името на месноста (*Ennea Hodoi* – *Девет Патишта*), како култно жртвување тука погребале девет живи девојки и момчиња од месните жители. По поразот Ксеркс избегал тука, а потоа отпловил за Азија.¹⁸

Малку подоцна Ејон бил освоен од атинскиот војсководец Кимон (476 г. пр. н. е.). Персискиот заповедник Бог пружил таков отпор што Кимон во еден миг му понудил да замине заедно со посадата и да се врати во Азија. Но тој одбил, а кога во тврдината немало веќе ништо за јадење, запалил големаклада, ги заклал децата, жените, држанките и слугите и ги фрлил во огнот. Откако го направил тоа, целото злато и сребро од градот го фрлил од тврдината во реката Стримон, а потоа и самиот се фрлил во огнот, одземајќи си го животот. Поради ова, тој бил

---

¹⁶ Hdt. V, 1 и 14; VI, 14, 44 и 45.

¹⁷ Hdt. V, 126, 2; Thuc. IV, 102, 2.

¹⁸ Hdt. VII, 24–25 и 113–115; VIII, 118 и 120.

особено почитуван кај Персијците.¹⁹ Атињаните потоа го колонизирале напуштениот град и со тоа обезбедиле контрола на влезот кон басенот на реката Стримон.

Повлекувањето на Персијците го искористил и македонскиот крал Александар I Филхелен, кој речиси истовремено со атинското освојување на Ејон го зазел преминот Девет Патишта лоциран неколку километри подалеку на север.²⁰ Ова го означило почетокот на судирот на интересите на Македонското Кралство со оние на Атина околу контролата на басенот на реката Стримон.²¹ Македонскиот крал го задржал преминот приближно до 465 г. пр. н. е.,²² кога повторно преминал во рацете на Едоните. За причините за неговото повлекување од преминот и за поместувањето на границата на Македонското Кралство кон запад

---

¹⁹ Hdt. VII, 107, 2; Thuc. I, 98; Diod. XI, 60, 2; Paus. VIII, 9; Plut. *Cim.* 7; Polyæn. 7, 24; Nep. *Cim.* 2, 2.

²⁰ Dem. XII, 21. Хамонд го датира заземањето на преминот помеѓу 478 и походот на Кимон во 476/475 г. пр. н. е., што е проблематично со оглед на недостигот на поконкретни податоци, така што се чини поприфатлива констатацијата на Борза дека е тешко точно да се утврди времето, па останува како предмет на расправа. Види: N. G. L. Hammond & G. T. Griffith, *A History of Macedonia*, vol. II (Oxford: Clarendon Press, 1979), 102; Eugene N. Borza, *In the Shadow of Olympus: the Emergence of Macedon* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1990), 120.

²¹ Според Хамонд, ова биле сопернички обиди за контрола на излезот од Стримонскиот Басен (Hammond & Griffith, *A History of Macedonia*, 102). Има и мислење дека дејствата на Стримон не биле поврзани, ниту заемно условени, а тоа што се воделе во непосредно соседство не значи дека биле конкурентни. Види: Војислав Саракински, *Persomacedonica: Македонија и Персија пред Александар* (Скопје: Филозофски факултет, 2013), 296–300.

²² Thuc. I, 100, 3.

можеме само да претпоставуваме, бидејќи во изворите немаме поконкретни податоци за тоа.²³

Подоцна, во 464 г. пр. н. е., Атињаните повторно се обиделе да формираат нова колонија непосредно кај преминот, но претрпеле нов пораз од Едоните, при што кај едонската населба Драбеск (кај сегашното с. Здравик или Дравискос, Драмско) загинале 10 000 атински и сојузнички колонисти.²⁴ Утврдениот Ејон, пак, продолжил да егзистира во континуитет, за што сведочи и серијата монети ковани во периодот од 500 до 437 г. пр. н. е.

ОСНОВАЊЕ НА СТРАТЕГИСКАТА КОЛОНИЈА АМФИПОЛ

Во рамките на експанзионистичката политика на државникот Перикле, продолжило атинското етаблирање на северното егејско крајбрежје, па во 436 г. пр. н. е. воените сили на Атињаните и на нивните сојузници предводени од атинскиот стратег Хагنون го задушиле отпорот на Едоните. Со тоа биле создадени услови за реализација на дамнешните, но и на далекусежните атински планови за основање на стратегиската

---

²³ Некои истражувачи претпоставуваат дека Александар тешко се справувал со големината на новоосвоените територии и се соочувал со отпор од месното население, па тоа била причината за неговото повлекување кон запад. Всушност, повлекувањето на Александар во најголем дел од научната литература се споменува како општо прифатен факт, без да се навлегува во причините поради кои се повлекол од Стримон. Во таа смисла, мошне опсежна и прониклива анализа прави Саракински, разгледувајќи ги причините за ова низ призмата на приоритетите во македонската, атинската и во едонската интересна сфера во басенот на реката Стримон и кај преминот Девет Патишта. Види: Војислав Саракински, „Филхелен и сојузот: Александар I, Атина и првите искри на северот“, *Гласник на Институтот за национална историја*, год. 60, бр. 1, Скопје (2016): 13–26.

²⁴ Thuc. I, 100 и IV, 102; Diod. XI, 70. Поопширен преглед за ова кај: Petar Delev, „The Edonians“, *Thracia 17, In honorem annorum LX Cirili Jordanov*, Sofia (2007): 85–106.

колонија Амфипол (*Amphipolis*)²⁵ во непосредна близина на преминот Девет Патишта, околу 25 стадии²⁶ (или 4 450 км) спротиводно од постојното трговско пристаниште и влезна база Ејон на устието на реката Стримон.

Амфипол го зафаќал делот кај еден процеп од нискиот рид на источниот брег од реката, на местото пред таа да се отвори во својата делта. Тука реката правела лак околу подножјето на ридот, создавајќи тешко пристапна копнена и водена заштита на градот. Тој бил именуван од самиот основач Хагنون, што во превод значи 'град на река што тече од двете страни', бидејќи реката Стримон го заобиколувала од двете страни. Хагنون го пополнил делот меѓу двата ракава на завојот со ѕид издигнат од едното речно корито до другото, а градот се гледал и од кај морето и од кај копното.²⁷ Таквата местоположба имала, несомнено, големо стратегиско, воено и економско значење.

При населувањето, Атињаните, веројатно, не биле во можност да обезбедат доволно своја популација за таков стратегиски утврден и природно заштитен град. Освен релативно малиот број Атињани, во него се доселиле и колонисти од блискиот град Аргил,²⁸ но и приврзаници на македонскиот крал Пердика и приврзаници на Халкидичаните, етнички

---

²⁵ Денес Неохори во Грција. Со археолошките истражувања тука се откриени големи бедеми и утврдувања на богат гарнизонски град, со светилиште, атлетски комплекс и приватни куќи. Археолошките остатоци од локалитетот се импресивни, бидејќи за разлика од соседните населби кои имале променливо значење низ времињата, Амфипол постојано имал стратегиско значење. Види: Chaido Koukoulis-Chrysanthaki, „Excavating Classical Amphipolis“, *Excavating Classical Culture: Recent archaeological discoveries in Greece*, Maria Stamatopoulou – Marina Yeroulanou (eds.), *Studies in Classical Archaeology I* (Oxford: BAR International Series 1031, 2002), 57-73.

²⁶ Хеленска мерка за должина од 178 м x 25 = 4 450 км.

²⁷ Thuc. IV, 102, 4.

²⁸ Аргил бил колонија на Андрос, еден од Кикладските Острови.

состав кој посочува дека тие само од стравопочит можеле да им бидат лојални на Атињаните.²⁹ Повеќе од очигледно е дека веднаш по основањето тој добил поголемо значење од Ејон. Се наоѓал на самата граница со внатрешноста и имал подобар пристап до териториите со ресурсите од котлината и од планините што се граничат со неа. Со тоа Атина остварила нов политички и економски продор на северното егејско крајбрежје и со своето присуство воспоставила одредена контрола на долината на реката Стримон.

Поради извонредната погодност за одбрана, од Амфипол можел да се контролира мостот на реката Стримон, целата нејзина долина и сите патишта во тој дел од долината.³⁰ Со неговото основање, долината на реката Стримон добила нова, строго дефинирана улога во атинските интереси за искористување на разните ресурси. Од него можела да се контролира целокупната трговија од долината, но и трговијата и преминувањето на војските по копнениот пат помеѓу Крајбрежна Тракија и Македонското Кралство кон Тесалија и обратно. Со тоа далекусежно бил утврден атинскиот политички престиж по долниот тек на реката Стримон. Бидејќи градот имал обврска да ги заштитува и да ги помага атинските воени и економски интереси, не плаќал данок, дури и подоцна – над еден век.

Како особен, долго планиран потфат, основањето на Амфипол имало широк политички одек во целиот регион, бидејќи тој бил мошне силна база, којашто владеела област богата со дрвена граѓа за

---

²⁹ Thuc. IV, 103, 3. За статусот на Атињаните наспроти другото население во Амфипол види: Benjamin Isaac, *The Greek Settlements in Thrace until the Macedonian Conquest*, Studies of the Dutch Archaeological and Historical Society 10 (Leiden: E. J. Brill, 1986), 38-40.

³⁰ Thuc. IV, 108, 1.

бродоградба, со минерали и житни култури и од којашто можеле да се извршат напади на сите соседни народи, од Тракијците до Халкидичаните и Македонците. Особено негативни биле реакциите на соседните градови засегнати од идната конкуренција на Атина, во прв ред на градот Аргил.³¹ Посебно биле вознемирени и Халкидичаните, а Потидеја се обидела и да се откаже од сојузот со Атина, поради што била казнета со зголемување на форосот. Градовите Афитиј, Менда, Сермила, Скиона, Стагира, Стол и Торона, пак, во знак на револт, опстојале да не го платат форосот за 436/435 г. пр. н. е. Освен нив, основањето на Амфипол директно се одразило и на клерухијата Бреја, која, веројатно, го изгубила своето значење и во почетокот на Пелопонеската војна (по 431 г. пр. н. е.) веќе била напуштена.³²

Силно вознемирен од атинското етаблирање на северното егејско крајбрежје бил и македонскиот крал Пердика II, но веќе традиционалните меѓусебни економски интереси сè уште го принудувале на воздржаност од оружено спротивставување, па останал политички толерантен за да не ескалира евентуалниот судир во војна со далекусежни последици. Дури има и известувања од подоцнежни автори дека и тој ѝ плаќал форос на Атина,³³ што не е за верување и се смета дека е напишано во пропагандни цели, за да се истакне старата моќ на Атина. Источната граница на Македонското Кралство, веројатно, не била толку цврста или сето тоа, можеби, било и резултат на договори со одредени изнудени меѓусебни концесии. Во секој случај, со својата претпазлива

---

³¹ Thuc. IV, 103, 4.

³² Види: Demetrios Lazaridis, *Amphipolis kai Argilos*, *Ancient Greek Cities* 13 (Athens, 1972); John A. Vartsov, „The Foundation of Brea“, *Archaia Makedonia II*, *Proceedings of the International Symposia on Ancient Macedonia* 2, 1977, 13–16.

³³ Dem. VII, 12; In ep. Philipp. XI, 16; Arr. *Anab.* VII, 9, 4.

политика, македонскиот крал останал воено толерантен кон новиот територијален, политички и економски продор на Атина.

Но општо земено, со основањето на Амфипол, македонско-атинските односи премолчено се влошиле, бидејќи Пердика II бил попречен да презема освојувачки акции за проширување на својата држава од другата страна на реката Стримон по морски и по крајбрежен пат. Исто така, бил лишен и од пристапот до тамошните рудници и ресурси од градежно дрво. Амфипол станал атински природен алтернативен депозитен центар и пазар за корисни сировини од околината и од внатрешноста на Тракија (дрвен материјал за бродоградба, особено од Едонија, благородни метали од блиските рудници на планината Пангај,³⁴ житни култури од плодната котлина крај реката Стримон и др.), но и за обезбедување евтини робови. Со тоа Атина веќе не била толку економски зависна од Македонското Кралство,³⁵ па

---

³⁴ Кон рудните богатства на планината Пангај и на нејзината околина било свртено вниманието уште на атинскиот тиранин Пејсистрат (600 – 527 г. пр. н. е.). Тој токму тука се населил по прогонството од Атина и се збогатил со експлоатација на рудниците, а ковал и свои монети. Види: J. W. Cole, „Pisistratus on the Strymon“, *Greece & Rome*, 22, 1975, 42–44.

³⁵ Експанзионистичката политика на Атина имала потреба од моќна морнарица и била во постојан недостиг на дрво и на смола за бродоградба, кои Македонското Кралство ги имало во изобилство. Тоа бил главниот мотив за меѓусебната насоченост кон толеранција и кон трговска размена. Сè до основањето на Амфипол, Атина била зависна во снабдувањето со материјал за бродоградба од Македонското Кралство. Затоа морала да одржува политика на добри или балансираны меѓусебни односи, со чести договарања за прашањата по кои се судирале нивните меѓусебни интереси. Нема докази дека Атињаните покажале интерес за италијанските или за сицилијанските шуми за алтернативно снабдување пред Пелопонеската војна, па во обезбедувањето ресурси за бродоградба, веројатно, се ориентирале исклучиво кон Македонското Кралство. Види: Russell Meiggs, *Trees and Timber in the Ancient Mediterranean World* (Oxford: Clarendon Press, 1982) 124, 131 и 139.

продолжила да го поттикнува раздорот околу македонскиот престол со поддршка на принцот Филип како претендент. Според Борза, не дека Атина можела да го спречи македонскиот пристап до ресурсите од дрвена граѓа, затоа што тие главни македонски ресурси, веројатно, сè уште биле оние од планинските венци на Олимп и на Пиерија по должината на пиерискиот брег, но доколку таа сакала да си обезбеди дрвена граѓа од Стримонскиот Басен, Македонија ќе била лишена од својот главен купувач на таа суровина.³⁶

Со основањето на Амфипол, Атињаните ја постигнале крунската цел на својата политика на северното егејско крајбрежје. Исто така, со тоа биле попречени и експанзионистичките планови на одрискиот крал Ситалк кон долината на реката Стримон. Одриското Кралство, кое ја владеело територијата источно од долината на реката Нестос (ден. Места), добило една значајна препрека за амбициите за продор кон целото северно егејско крајбрежје.

ОСВОЈУВАЊЕТО НА АМФИПОЛ ОД СТРАНА НА СПАРТА

За реализација на економските интереси преку Амфипол, на Атињаните им бил потребен и мирен и безбеден живот, па со преговори и со склучување сојуз се обиделе да ја елиминираат одриската опасност. Но, останало ривалството со Пелопонескиот сојуз, па зимата 424 г. пр. н. е. Амфипол бил нападнат од најголемиот противник на Атина – моќната Спарта. Воената експедиција му била доверена на искусниот и веќе прославен спартански војсководец Брасида.³⁷

---

³⁶ Borza, *In the Shadow of Olympus: the Emergence of Macedon*, 139.

³⁷ Брасида (? – Амфипол, 422 пр. н. е.), син на Телид, се прославил за време на Пелопонеската војна во битката кај Метона (431), при атинската опсада на Пилос (429), во

Како што детално нè известува Тукидид,³⁸ Брасида тргнал со војската од Арни, место кое се наоѓало на западниот брег на Орфанскиот (Стримонски) Залив, и приквечер пристигнал кај Авлон и Бормиск, каде што езерото Болба³⁹ истекувало во морето преку една рекичка. Бидејќи сакал незабележано да се приближат до Амфипол, вечерале во Бормиск и потоа продолжиле со ноќен марш по лошо време со врнежи од снег. Искусниот Брасида, како што била вообичаената практика, воспоставил соработка со месните жители, користејќи ги како заговорници коишто биле подготвени да му помогнат во заземањето на градот. Во Амфипол имало такви луѓе од Аргил, приврзаници на македонскиот крал Пердика II, приврзаници на Халкидичаните и други. Иако имале и свои планови за Амфипол, најкорисни му биле Аргилците, кои живееле во непосредна близина, а кон Атињаните чувствувале традиционална недоверба. Во текот на ноќта Брасида останал во Аргил, а Аргилците веднаш му се ставиле на располагање и започнале да преговараат со своите некогашни сограѓани кои биле населени во Амфипол за да му го предадат градот. Рано утредента, пред зазорување, тие ја одвеле неговата војска до мостот на реката Стримон, кој се наоѓал на извесно растојание од градот, а на кој се наоѓал само малоброен стражарски пункт. Тој бил елиминиран без особен напор. Така Брасида истовремено ги използвал трите стратешки тактички предности: предавството, лошото време и изненадувањето.

Во меѓувреме Брасида воспоставил контрола на целата околината на Амфипол освен на самиот град. Многумина што живееле надвор од

Тесалија, Тракија и на Халкидичкиот Полуостров (424 – 422). Амфиполците го славеле како свој заштитник и херој, со годишен помен и принесување жртви во негова чест.

³⁸ Thuc. IV, 102-107.

³⁹ Езеро во Мигдонија, во северниот дел на Халкидичкиот Полуостров, сега Богданско Езеро или Волве.

градот биле заробени, а некои побегнале во крепоста. Потоа се упатил пред градските порти и останал тука да логорува. Во градот завладеала воена вознемиреност, но што било уште полошо, меѓу самите граѓани царувала заемна недоверба. Се зборувало дека ако веднаш го изврши нападот на градот, веројатно и ќе го заземе. Но, тој се определил за ненадејни напади и пљачкосување на областите околу градот. Во меѓувреме Брасида очекувал, но никој од градот не се појавил ниту да пружи отпор ниту да преговара, па ги прекинал сите дејства. Но, опсадените Амфиполци не мирувале. Противниците на мирното предавање на градот биле значително побројни од оние што биле за брзо отворање на градските порти, па се договориле со стратегот Евкле, пристигнат тука од Атина како обезбедување на тој реон, и испратиле свој гласник кај другиот тамошен атински стратег за северното егејско крајбрежје, познатиот историограф Тукидид, да дојде на помош.

Тукидид тогаш се наоѓал до островот Тасос, на половина ден пат со кораб. Тој тргнал брзо со своите седум кораби, со кои моментно располагал таму. Се трудел да пристигне навреме, пред градот да му се предаде на Брасида, или ако задоцни, барем да го заштити Ејон. Брасида бил известен за опасноста од пристигнувањето на помошта. Освен тоа, дознал за концесиите на Тукидид за експлоатација на златните рудници во таа област на Тракија, па оттука било сосема нормално да претпостави дека има и силно влијание кај тамошните првенци од кои можел да мобилизира дополнителни контингенти војска, на што се надевале и Амфиполците. Затоа тој побрзал што поскоро да го преземе градот, доставувајќи проглас со многу умерени предлози. Со прогласот ги повикал граѓаните да останат на својот имот, убедувајќи ги дека ќе имаат полна рамноправност, а оние што не сакаат, да го напуштат градот и да ги

однесат со себе сите свои работи во рок од пет дена. Всушност, според предлозите од прогласот, градот требало само да ја промени страната во сојузништвото. Инаку, во градот живееле малку Атињани, додека поголемиот дел од населението било од мешано потекло. Но, и на Атињаните им се гарантирала безбедноста на животот и на имотот ако останат или ако се иселат во рок од пет дена. Освен тоа, имало многу луѓе надвор од градот заробени од војската на Брасида. Владеело мислење дека е лудост да се одбијат таквите предлози на вештиот освојувач. Како сите да биле задоволни наспроти застрашувачките очекувања. Прогласот бил прифатен и Брасида влегол во градот. Утредента в зори планирал да го заземе и Ејон.

Тукидид, подоцна неправедно обвинет за доцнење од страна на Атињаните,⁴⁰ пристигнал како што можело да се очекува – кон крајот на истиот ден, непосредно по заземањето на градот. Тој бил испреварен од вештата дипломатија на Брасида и брзото предавање на Амфиполците. Но, неговата помош на Ејон со седумте кораби била благовремена. По пристигнувањето, Тукидид презел мерки за подолгорочно сигурно утврдување на Ејон, а ги примил и Атињаните што одлучиле да се иселат од Амфипол. Брасида, пак, се обидел да преземе напад на Ејон, ненадејно спуштајќи се со чунови по реката до остро издаденото копно надвор од крепосниот ѕид, од каде што можел да се контролира влезот во пристаништето. Истовремено извршил напад и од копно, но без успех, бидејќи Атињаните успеале да го одбијат.

---

⁴⁰ За ова доцнење тој бил осуден на прогонство во траење од дваесет години. Постојат повеќе различни мислења каде ги поминал овие години: на својот имот во Тракија, на Сицилија, во Спарта или во Македонија, на дворот на македонскиот крал Архелај.

Загубата на Амфипол била голем удар за Атина, од пресудно значење за понатамошните случувања, што придонело за ширењето на духот на слободата наспроти дотогашната, божемно „сојузничка“, потчинетост. Меѓу другото, таа го изгубила својот сигурен доставувач на дрвен материјал за бродоградба и паричните приходи што ѝ ги обезбедувал. Исто така, патот до атинските сојузници бил отворен за Спартанците преку Тесалија и Македонија дури до реката Стримон. Атињаните се плашеле дека нивните сојузници ќе започнат да се одметнуваат. Брасида во своите говори насекаде изјавувал дека неговата мисија е да ја ослободи Хелада. Кога градовите потчинети на Атина дознале за преземањето на Амфипол, за понудите на Брасида и за неговата благост, биле многу склони кон бунт. Со тајно испраќање гласници, тие го поканувале да дојде и кај нив и се натпреварувале кој прв да се одметне од Атињаните. Тоа им се чинело безопасно и ја потценувале силата на Атина. Брасида, пак, не ја потценувал нејзината сила. Тој имал реални проценки за својата воена сила и за оперативните можности и упорно барал испраќање воено засилување од Спарта, а во недостиг на своја флота, на реката Стримон самиот устроил едно бродоградилиште.⁴¹

ОБИДОТ НА АТИНА ДА ЈА ВРАТИ ВЛАСТА НАД АМФИПОЛ

Во 422 г. пр. н. е. атинска војска преводена од стратегот Клеон⁴² се обидела да ја врати власта над Амфипол. Како што детално ни соопштува

---

⁴¹ Thuc. IV, 108.

⁴² Клеон (? – 422 г. пр. н. е.), атински државник и говорник, кој по смртта на Перикле, заедно со Никија, бил еден од двајцата најистакнати атински државници. Се залагал за радикални мерки на воен, политички и на финансиски план. Го освоил

Тукидид,⁴³ испловувајќи од заземениот град Торона, Клеон се упатил директно кон Амфипол и пристигнал во Ејон, кој сè уште бил под атинска контрола. Како искусен воен стратег, тој го запоседнал Ејон како своја база за нападот на Амфипол, но правилно проценил дека нема да може самостојно да го освои без ангажирање сојузнички сили. Додека ги очекувал сојузничките сили, се насочил и на странични интервенции. Притоа, првин се обидел со напад да го неутрализира градот Стагира на источниот брег на Халкидик, но тој бил добро утврден и бранет, па не успеал да го заземе. Потоа се насочил во друг правец и на јуриш успеал да го заземе градот Галепс во областа на Едоните, на падините на планината близу реката Стримон.⁴⁴ Меѓу сојузниците што му биле неопходни за натамошните воени дејства бил и македонскиот крал Пердика II, па со оглед на постојниот македонско-атински договор за сојузништво,⁴⁵

островот Сфактерија (425), при што заробил 292 спартански хоплити. За ова во Атина му биле оддадени големи почести и признанија.

⁴³ Thuc. V, 6-10.

⁴⁴ За да нема забуна, неопходно е да се спомене дека постои и друг град Галепс на западниот брег на полуостровот Ситонија на Халкидик.

⁴⁵ Пердика II постојано ја менувал страната со цел да извлече што повеќе корист за својата земја. Во зависност од моменталните услови, стапувал во политички сојузи и ги раскинувал. Така, по неуспешниот поход со спартанскиот војсководец Брасида против Линкестида (Thuc. IV, 124-128), кој резултирал со прекин на македонско-спартанското сојузништво, во април 423 г. пр. н. е. тој го обновил договорот помеѓу Македонското Кралство и Атина (Thuc. IV, 132). Политичкиот интерес повторно ги поврзал двете страни, и тоа од воена соработка со поддршка на атинските воени сили на Халкидик и во непосредната околина до стопанска размена на градежен материјал за бродоградба од Македонија. Овој пат не било толку лесно да се изведе тоа додворување по променливото искуство од дотогашната соработка, но по загубата на Амфипол, на Атина ѝ било неопходно градежно дрво. На еден епиграфски споменик пронајден на атинскиот Акропол се зачувани одделни фрагменти од договор за чие датирање претпоставките одат од 435, па сè до 413 г. пр. н. е., но доколку се употреби методот да се

пуштил пратеници да договорат испраќање соодветни воени сили. Во истото време кога биле пуштени пратениците кај македонскиот крал, други пратеници заминале и кај кралот на Одомантите – Пол.⁴⁶ Притоа, од него било побарано по можност да ангажира и да доведе поголем број тракиски наемници. Клеон накусо ги запрел воените дејства и во својата база Ејон го чекал пристигнувањето на сојузничкото засилување.

Но соодветни и навремени подготовки за одбрана вршел и Брасида. Тој не ги потценувал пристигнатите атински воени сили, а претпоставувал дека можат да добијат и одредено засилување, па и самиот презел мерки повикувајќи на помош тракиски наемници и сите Едони од долниот тек на реката Стримон и од планината Пангај (пелтасти и коњаници). Брасида се подготвувал за голема одлучувачка битка. Тој очекувал помош од 1 500 тракиски наемници и од „сите Едони“, за кои може само да се нагаѓа колку војска можеле да испратат. Но во самиот Амфипол, освен непознатиот број војници во постојната војска во градот, Брасида веќе имал повикано на помош и војска од илјада пелтасти од градот Миркин од областа на Едоните, како и Халкидичани, со вкупна јачина од околу две илјади пелтасти и триста хеленски коњаници. Значи, под својата команда тој веќе имал неколку илјади војници, а неколку илјади други војници, пак, очекувал да пристигнат. Тоа бил, секако, импресивен број на повеќеилјадна војска сконцентрирана на толку мал географски простор.

бара историскиот контекст во кој најдобро би се вклопил текстот, тоа би била токму 423 г. н. е. (IG I³ 89; Проева, *Историја на Аргеадите*, 179–180).

⁴⁶ Со својата проатинска ориентација, Одомантите биле можне важен сојузник во конфликтот меѓу Атина и Спарта за контрола на Халкидик. Инаку, споменати се и кај Херодот (Hdt. V, 16 и VII, 112). Тие ги експлоатирале рудниците за злато и за сребро на планината Пангај.

Во своите одбранбени планови, со илјада и петстотини војници под своја команда, Брасида зазел позиција за логорување кај месноста Кердилиј на високиот брег странично од реката, на релативно блиско растојание од утврдениот Амфипол. Таа месност имала посебно стратегиско значење во одбраната на Амфипол, бидејќи од неа имало целосен видик за набљудување на околината, па секое движење на атинските воени сили можело навреме да се забележи. Преостанатиот дел од војската, пак, Брасида ја оставил на одбранбените позиции на Амфипол под команда на Спартанецот Клеарида. Во такви услови Брасида очекувал Клеон да ги потцени бројот и подготвеноста на неговите одбранбени сили и со расположивите војски да започне со нападите на Амфипол.

Клеон ги очекувал сојузничките засилувања. Но додека Одомантите не биле многу далеку, за македонската војска на Пердика II патот бил значително подолг, така што поминале денови во нивно исчекување. Освен тоа, од Одомантите се барало ангажирање поголем број тракиски наемници, кои не можеле да се соберат од мал регион и за многу кратко време. Бездејствието започнало да не ѝ се допаѓа на неговата војска, која мрзоволно го поднесувала, па до неговите уши допреле мрморењата и забелешките за неговата некомпетентност и за мекоста во командувањето. Таквата психолошка настроеност во денови на мирување на војските била вообичаена. Кратко речено, Клеон имал проблем со моралот на својата војска или со нејзиниот опаднат борбен дух, па едноставно бил принуден да ја придвижи и неподготвен и предвреме да го крене логорот и да се упати со војската кон Амфипол. Од височината на Кердилиј, Брасида го следел секое движење и дејствување на атинската војска. Кога видел дека Атињаните тргнуваат, Брасида се

спуштил од Кердилиј и се вратил во Амфипол, што значи дека навреме ја прибрал војската во крепоста на градот.

Кога Клеон тргнал кон Амфипол и ги извидувал целите на нападот, како да не обрнувал внимание или не го интересирале јачината и бројот на војниците на одбраната, туку само планирал како да го опколи и подоцна, кога ќе пристигнат сојузниците, да го преземе градот на јуриш. Пристигнувајќи пред Амфипол, тој ја распоредил својата војска на една природно заштитена височина и самиот заминал да ја извиди мочурливата месност на реката Стримон и пристапите кон градот од североисточната страна. Заминаувајќи таму, си мислел дека безопасно ќе може да се врати кога ќе посака без да има потреба од директна борба. За негова несреќа, никого не можел да види на крепосните ѕидини, ниту некој излегувал од затворените градски порти, па помислил дека градот нема бранители. Дури и самиот себеси се прекорувал што не носи опсадни напасти за бргу да го заземе градот.

Атмосферата била навидум мирна, опуштена, а во суштина филмски напната, како во возбудливо режирана воена приказна. Сосема професионално, Брасида, којшто навреме се прибрал во Амфипол, не се одлучил да излезе низ градските порти за борба во класична отворена битка. Тој проценил дека неговите воени сили се послаби од противничките, не по бројност, туку по квалитетот на обученоста, оскудното вооружување и по недоволната подготвеност. Војската на Клеон, пак, била составена исклучиво од професионално обучени Атињани, како и од најдобрите контингенти на островите Лемнос и Имброс. Инаку, во однос на бројноста, приближно биле изедначени. Тие разлики не му биле познати на Клеон, а Брасида сакал да останат прикриени. Не сакал Атињаните да покажат презир, што и не би било

оправдано со оглед на одбранбените предности, бидејќи во такви околности на опсада е полесно да се брани отколку да се напаѓа. Од тие причини, Брасида се решил да се потпре главно на своето искуство. Доверувајќи му ја командата во градот на Клеарида, тој одбрал сто и педесет хоплити, па се одлучил да излезе во ненадеен напад против Атињаните надвор од градот. Притоа Брасида си мислел дека никогаш другпат не ќе може да ги начека поизолирани од оваа прилика.

Откако ги свикал сите војници на собир, тој одржал говор за да ги охрабри пред борбата, повикувајќи се на нивниот патриотизам и на слободољубивите традиции на нивната татковина, со главната нагласка дека ќе се борат против непријатели кои веќе навикнале да ги победуваат. Тоа е посебно значаен психолошки момент, кој обично внесува смиреност, сигурност и самоувереност во успехот. Брасида им ја објаснил и воената тактика што имал намера да ја примени. По говорот, продолжил со подготовките за излегувањето. Воените сили, пак, што ги оставил под командата на Клеарида ги распоредил кај т.н. Тракиски Порти, на северната страна на крепоста, на патот кон едонскиот град Драбеск, за оттаму да му дојдат на помош.

Надмениот Клеон видел дека Брасида со тамошната војска се спуштил од Кердилиј и дека се прибрал во градот. Самиот тој, пак, тргнал на подалечно извидување. Притоа бил добро и навремено информиран за престојувањето и за забрзаните подготовки на непријателските сили, бидејќи неговите извидници имале можност еднадвор да следат сè што се случува во самиот град, како, на пример, жртвопринесувањето на олтарот на Атина, дека војската е по улиците, дека кај градските порти има раздвижување на коњаницата и дека сето тоа очигледно навестува

подготовка за излегување на војската низ портите за отворена борба со опсадувачите.

Дознавајќи за ова, Клеон како да не верувал, па и самиот се приближил до градот за да ги констатира наведените факти. Во тој момент нему не му одговарало да започне борба, бидејќи сè уште го чекал засилувањето. Притоа, сметајќи дека без проблем ќе може да отстапи, дал наредба за сигнал за отстапување во насоката на Ејон, но во планиран поредок на повлекување, првин со единствената можна маневра од левата страна. Кога утврдил дека тоа отстапување е премногу бавно, му наредил на десното крило со свртување да се израмни со левото крило, со што невнимателно ја изложил својата страна на ненадеен напад. Токму тоа бил и моментот што го очекувал Брасида. Заклучувајќи дека според движењето на главите на војниците и на нивните копја, тие се во отстапување и не се подготвени за одбрана, наредил брзо излегување низ портите за силен напад. Така, одбраната воена единица на Брасида јурнала низ првата порта што водеа кон палисадата. Тоа бил, природно, најдобро заштитениот дел од градот. Според претходно подготвениот план, воената единица на Брасида веднаш го нападнала центарот на атинската војска, која се нашла во хаотичен неред не можејќи да се одбрани. Втурнувајќи се во луѓето, коишто биле измешани без одбранбен поредок, ги избезумил со смелиот напад и целосно ги разбил.

Во истото време, како што му било наредено, преку Тракиските Порти излегол и Клеарида. Наскоро сосема се измешале со изненадените Атињани, коишто воопшто не очекувале истовремен напад од двете страни. Левото крило на Атињаните, коешто било насочено кон Ејон и било придвижено напред, се одвоило и се дало во бегство во целосно безредие. Во меѓувреме, насочен кон десното крило на Атињаните, кое

пружило подолготраен отпор, Брасида, кој бил во првите борбени редови, бил тешко ранет и паднал. Но, за негова среќа, тоа не го забележале Атињаните. Неговите војници што биле во близина го кренале и го изнеле од боиштето.

Атињаните сепак немале шанса за успех, бидејќи Клеон и самиот се дал во бегство, но бил стигнат од некој пелтаст од Миркин и убиен. Неговите хоплити во два-три обиди извршиле прегрупирање за отпор на ридот, при што привремено успеале да ги одбијат нападите на Клеарида, но потоа одвај отстапиле, бидејќи биле опколени од миркинската и од халкидичката коњаница и од нивните пелтасти. Кога тие започнале да ги опсипуваат со копја, ги принудиле на панично бегство. Тоа било конечното разбивање на војската на Атињаните, со големи загуби, со што, практично, таа била протерана и принудена на отстапување по разни патишта низ планините. Нивното бегство завршило во утврдениот Ејон, но како конечно поразена војска.

Бранителите на Амфипол го пренеле тешко ранетиот Брасида во градот. Тогаш тој сè уште бил при свест и ја дознал убавата вест за извојуваната победа, но наскоро потоа починал. Делот од војската под команда на Клеарида вообичаено го прибрала оружјето од убиените и другиот плен. Тоа бил катастрофален пораз на Атињаните. И овој пат, според вообичаената практика, загинатите Атињани им биле предадени на нивните сограѓани за достоинствен погреб, но соодносот на жртвите – шестотини Атињани наспрема седум Спартанци, само ја потврдува воената способност на спартанскиот војсководец Брасида наспроти атинскиот војсководец Клеон. Во прв ред, тоа било резултат на добро подготвениот напад, изненадувањето, одбраните војници и секако – на

личниот пример на војсководецот, кој бил во првите борбени редови заедно со своите војници.

Така завршила богатата и славна воена кариера на спартанскиот војсководец Брасида, кој оставил неизбришлив белег во историјата на целиот регион. Тукидид дава значајни податоци за тогашните обичаи тој да биде погребан на државен трошок, со воена придружба под оружје и на почесно место со забележителна оградена гробница на главниот плоштад. Оттогаш Брасида бил почитуван како полубог и прогласен за ојкист (основач) на градот.⁴⁷ Лесно е да се прифати дека како спасител од опсадата на Амфипол бил почитуван како полубог, но зачудува информацијата да му се припише и функцијата на основач на градот, што претставува фалсификување на историјата по само дванаесет изминати години. Во такви услови секако дека постоел страв кај месното население од идните одмазди на Атињаните, но и особена почит кон сојузот со Спарта, кој бил неопходен заради заштитата на градот. Поради актуелното непријателство со Атињаните, биле срушени сите паметници во чест на вистинскиот основач на градот, Хагنون, што, практично, ја потвдува старата крилатица дека победниците ја пишуваат историјата. Притоа, годишните календарски чествувања, со жртвопринесување и со натпреварувачки игри, веројатно бргу го зацврстиле култот на Брасида.⁴⁸

---

⁴⁷ Thuc. V, 11.

⁴⁸ Случувања во врска со основањето на Амфипол и борбите околу него се опширно обработени кај: Iohanes Papastavrou, *Amphipolis: Geschichte und Prosopographie* (Leipzig: Deiterich, 1936); Kendrick W. Pritchett, „Amphipolis Restudied“, *Studies in Ancient Greek Topography*, vol. 3 (Berkeley: University of California Press, 1980), 298–346.

АМФИПОЛ ПОД МАКЕДОНСКА ВЛАСТ

Подоцна, според одредбите на Никиевиот мир (од 421 г. пр. н. е.), Амфипол сепак требало да ѝ биде вратен на Атина, но и покрај тоа, останал независен сè до неговото освојување од страна на македонскиот крал Пердика III некаде пред 359 г. пр. н. е. Но, во првите години од владеењето, во настојувањето да ја зацврсти својата власт наспроти претендентите на престолот и да се ослободи од притисокот на Атина и од нејзиното мешање во внатрешните работи на Македонското Кралство, кралот Филип II привремено ја повлекол посадата од Амфипол.⁴⁹ Наскоро потоа, кога Атина била зафатена со пресметки со своите дотогашни сојузници, Филип II повторно го зазел Амфипол, ги протерал неговите проатински водачи, оставајќи им ја локалната автономија, но со наметнат годишен форос (есента 357 г. пр. н. е.). Златните рудници недалеку од Амфипол, на македонските кралеви им носеле годишен приход од 1 000 златни таланти.⁵⁰

Амфипол останал под македонска власт сè до римското освојување на Македонското Кралство во 168 г. пр. н. е., кога бил прогласен за „слободен град“ и станал центар на Првата Македонска Мерида.⁵¹ Кога Македонија била претворена во римска провинција, тој го задржал статусот на слободен град. Своето значење го задржал сè до крајот на антиката, станувајќи, меѓу другото, мошне важна станица на

---

⁴⁹ Diod. XVI, 3, 3.

⁵⁰ Dem. I; II, 6; VII, 27–28; Diod. XVI, 8; Ана Шукарова, *Филип II Македонски и атинските ретори* (Скопје: Три, 2003), 273; Проева, *Историја на Аргеадите*, 217–218, 220–222; Borza, *In the Shadow of Olympus: the Emergence of Macedon*, 213–214.

⁵¹ Plin. *NH*, IV, 38.

патот Виа Егнатија.⁵² Премиот Девет Патишта на реката Стримон, пак, останал митска, но и фактичка реалност низ вековите.

---

⁵² Види: Фанула Папазоглу, „Македонски градови у римско доба“, *Жива антика*, посебна издања, књига I, Скопје (1957): 288–291.

Katerina MLADENOVSKA-RISTOVSKA

THE STRATEGIC MEANING OF THE PASSAGE “NINE ROADS”
ON THE STRYMON RIVER IN ANTIQUITY

-SUMMARY-

The passage Nine Roads at the mouth of the River Strymon was a sacred crossroads locality of the Edones. It was one of the main entrance inland ports to the southwest – Chalcidice, the Macedonian Kingdom, Thessaly, Epirus and Greece, to the north towards the Paeonian areas and the interior of Thrace and to the main road towards the Hellespont. Briefly stated, it had repeatedly strategic importance in antiquity. In the vicinity of the passage, there was the strategic ancient port Eion. In 436 BC the Athenian military forces founded the colony Amphipolis. Immediately after the founding, it was given more importance than Eion, with better access to the land with the required resources of the valley and the mountains that border it (timber, precious metals, cereals and cheap slaves). With the establishment of Amphipolis, Athens established control of the River Strymon. In 424 BC Amphipolis fell under the power of the biggest opponent of Athens – the powerful Sparta. In 422 BC the Athenian army unsuccessfully tried to regain power over Amphipolis. Later, according to the regulations of the Peace of Nicias, Amphipolis still had to be returned to Athens, nevertheless, remained independent until its conquest by the Macedonian king Philip II of Macedon in 357 BC. It remained under the Macedonian rule until the Roman conquest of the Macedonian Kingdom in 168 BC, when it became the centre of the First Macedonian District and an important station on the Via Egnatia. The passage Nine Roads, however, remained mythical and factual reality through the centuries.